

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

DORA VALTER

ZAVRŠNI RAD

UTJECAJ GLAZBENIH AKTIVNOSTI U VRTIĆU
NA RAZVOJ KASNIJEG GLAZBENOG
INTERESA KOD DJETETA

Petrinja, rujan 2017.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
RANI I PREDŠKOLSKI ODGOJ I OBRAZOVANJE

Petrinja

ZAVRŠNI RAD

Ime i prezime pristupnika: Dora Valter

**TEMA ZAVRŠNOG RADA: UTJECAJ GLAZBENIH AKTIVNOSTI U VRTIĆU NA
RAZVOJ KASNIJEG GLAZBENOG INTERESA KOD DJETETA**

MENTOR: izv. prof. dr. sc. Katarina Koprek

Petrinja, rujan 2017.

SADRŽAJ

UVOD	1
1. GLAZBENE AKTIVNOSTI U VRTIĆU	2
1.1. Vrste glazbenih aktivnosti	3
1.2. Igre s pjevanjem.....	3
1.3. Načini rada u glazbenoj aktivnosti	5
1.4. Obrada pjesme i brojalice	5
1.4.1. Obrada pjesme.....	5
1.4.2. Obrada brojalice	7
1.5. Sviranje udaraljka	8
2. TEMELJNA PODRUČJA POTICANJA RANOG GLAZBENOG INTERESA.....	10
2.1. Pjevanje	10
2.2. Povezanost glazbe i pokreta	11
2.3. Slušanje glazbe	13
2.3.1. Oblici rada u kojima provodimo slušanje glazbe	14
2.3.2. Aktivno slušanje glazbe	14
2.3.3. Pasivno slušanje glazbe.....	15
2.4. Sviranje.....	15
3. PRVI SUSRETI DJETETA S GLAZBOM	16
3.1. Glazba u prvim danima djetetova života	16
3.2. Glazbene aktivnosti u najranijoj dobi djeteta	17
3.3. Glazbene aktivnosti do šeste godine.....	18
3.4. Slušanje glazbe i prvi pokreti uz glazbu.....	19
3.5. Utjecaj okoline na razvoj glazbenog interesa kod djece.....	19
4. ODGOJITELJ KAO MOTIVATOR	22
4.1. Glazbena motivacija	25
4.1.1. Konkretizacija glazbene motivacije	25
4.1.2. Neposredna glazbena motivacija.....	25
4.1.3. Posredna glazbena motivacija	26
4.2. Uloga odgojitelja u glazbenim aktivnostima	26
4.3. Metodički postupci u glazbenim aktivnostima.....	28
5. AKTIVNOSTI ZA POTICANJE GLAZBENOG INTERESA	29
5.1. Primjeri aktivnosti za poticanje glazbenog interesa	29

5.2.	Istraživanje u Dječjem vrtiću „Srednjaci“	33
5.2.1.	Vizualni doživljaj zvuka.....	34
5.2.2.	Osluškivanje zvukova iz okoline.....	35
6.	UTJECAJ GLAZBE NA DJETETOV RAZVOJ.....	36
6.1.	Zašto je glazba važna za dijete?	37
6.2.	Glazboterapija.....	38
6.3.	Zadaci glazbenog odgoja	39
7.	LITERATURA.....	41
8.	AUTOBIOGRAFIJA	43

POPIS SLIKA

Slika 1.	Dječak Andrija (5) naslikao je svoje viđenje Pachelbelovog Canona u D-duru. Likovna tehnika: Akvarel.....	30
Slika 2.	Dječak Andrija (5) naslikao je svoje viđenje Beethovenove pete simfonije. Likovna tehnika: Akvarel.	31
Slika 3.	Eksperiment „Najglasniji pobjednik“ u dječjem vrtiću „Srednjaci“	32
Slika 4.	Prikaz dječjih reakcija na snimku vatrometa u dječjem vrtiću „Srednjaci“	34
Slika 5.	Prikaz dojmova vatrometa iz dječje perspektive u dječjem vrtiću „Srednjaci“	35

SAŽETAK

Glazba je veoma važna za razvoj svakog djeteta. Ona pozitivno utječe na djetetove fizičke i umne sposobnosti te omogućuje razvoj estetskog odnosa prema glazbi i umjetnosti općenito. Mnogo lijepoga u glazbi ostaje nezapaženo jer nismo navikli opažati; stoga djecu treba učiti estetskom percipiranju, razvijati u njima sposobnost zapažanja estetskih svojstava.

Nastojeći da se što bolje pojasni uloga glazbe u djetetovom predškolskom razdoblju, u ovom radu naglasak je stavljen na pojam *glazbenih aktivnosti* u kojima je cilj da djeca budu što dulje okružena glazbom u kojoj uživaju usput ostvarujući zadatke razvoja glazbenog sluha, osjećaja za ritam, metar i melodiju. Uz to, obrađena su i temeljna područja poticanja ranog glazbenog interesa kao i prvi susreti djeteta s glazbom koji su od presudne važnosti za daljnji glazbeni razvoj djeteta. Sve se to postiže odgojem, a odgojitelj u dječjem vrtiću je prva osoba kojoj se takav zadatak povjerava.

Brojnim istraživanjima dokazano je kako glazba pozitivno utječe na kompleksnije razmišljanje, razvoj mozga te da potiče pamćenje i koncentraciju.

Navode se i konkretni primjeri glazbenih aktivnosti iz prakse koji mogu pozitivno utjecati na razvoj kasnijeg interesa kod djeteta.

Ključne riječi: *glazbene aktivnosti, glazbeni interes, glazbena motivacija, utjecaj okoline*

SUMMARY

Music is very important in every child's development. It has positive influence on child's physical and mental abilities and enables the development of aesthetic relationship towards music and art in general. Much beauty in music remains unnoticed because we are not used to observe; therefore we have to teach children aestetical perception, and develop their ability of seeing aesthetic qualities.

In order to explain the role of music in child's preschool period, the emphasis in this work/paper is on the concept of musical activities which have a goal to surround children with music they enjoy as long as possible and at the same time (fullfilling the tasks of) developing child's hearing, the feeling of rhythm, the meter and melody. In addition to this, basic areas of encouragement of early interest in music were elaborated, as well as the child's first encounter with music which has essential/crucial importance in further child's musical development. All of these is achieved with education and the educator in a preschool institution (kindergarten) is the first person who is entrusted with this task.

Numerous studies have proved/shown that music has a positive influence/impact on complex thinking, development of the brain and that it stimulates memory and concentration.

Many examples of musical activities from practise which can positively influence the development of later child's interest in music are stated as well.

Key words: *musical activities, interest in music, musical motivation, influence of the environment*

UVOD

Utjecaj na odabir teme završnog rada imalo je šestogodišnje glazbeno obrazovanje na instrumentu violini. Samoinicijativno pokazivanje vlastitog instrumenta na trogodišnjoj praksi potaknulo je mnoštvo spontanij glazbenih aktivnosti što je izazvalo veliki interes kod djece. Djetetov susret s glazbom već u prvim danima života je nešto čemu svakako treba pridodati pozornost; kako s roditeljske, tako i s odgojiteljske strane.

Završni rad je podijeljen na šest poglavlja. To su: „Glazbene aktivnosti“, „Temeljna područja poticanja ranog glazbenog interesa“, „Prvi susreti djeteta s glazbom“, „Odgojitelj kao motivator“, „Aktivnosti za poticanje glazbenog interesa“ i „Utjecaj glazbe na djetetov razvoj“.

U prvom poglavlju, poglavlju „Glazbene aktivnosti“ nastoji se objasniti cilj glazbenih aktivnosti, opisuju se vrste glazbenih aktivnosti, način obrade pjesme i brojalice te sviranje na udaraljka.

U drugom poglavlju, „Temeljna područja poticanja ranog glazbenog interesa“ želi se ukazati na bit estetskog odgoja i obrazovanja glazbom koji se sastoji u tome da se kod djeteta potakne i razvija osjećaj i smisao za lijepo u glazbi, potakne osposobljavanje za opažanje estetskih svojstava glazbe te da se razviju stvaralačke snage djeteta u smislu estetski oblikovanog sadržaja.

U trećem poglavlju, poglavlju „Prvi susreti djeteta s glazbom“ govori se o važnosti glazbe u prvim danima djetetova života, ali i okoline na razvoj glazbenog interesa kod djeteta.

U četvrtom poglavlju, „Odgojitelj kao motivator“ navodi se kako je odgojitelj poslije roditelja prva osoba koja djeci treba približiti glazbu na zanimljiv i istraživački način kako bi djeca mogla otkriti bogatstvo same glazbe.

U petom poglavlju pod nazivom „Aktivnosti za poticanje glazbenog interesa“ navode se konkretni primjeri koji će kod djeteta potaknuti interes za glazbu.

U zadnjem, šestom poglavlju „Utjecaj glazbe na djetetov razvoj“ želi se ukazati važnost glazbe, rastumačiti glazbeni odgoj kao i glazboterapija u svrhu razvoja cjeloživotnog glazbenog interesa.

1. GLAZBENE AKTIVNOSTI U VRTIĆU

„Aktivnost¹ u vrtiću je način vođenja određenog programa koji vodi do realizacije jednog ili više sadržaja.“ (Gospodnetić, 2011:29) Putem aktivnosti dijete se izgrađuje i ostvaruje.

Glazba nije samo izvor glazbenog razvoja djeteta, nego i sredstvo njegovog stvaralačkog izražavanja, kao i spoznajnog, socijalnog, emocionalnog, psihomotoričkog razvoja. Važno je da sve aktivnosti budu djeci zabavne, bez natjecateljskog duha, tako da sva djeca mogu uživati u tjelesnim aktivnostima s radošću i vedrinom. Ona treba biti u službi najvažnijih razvojnih i pedagoških ciljeva, a istovremeno za dijete predstavljati izvor zadovoljstva, življenja i estetskih doživljaja. (Mirković – Radoš, K. 1989)

Poznato je da dječja pažnja traje kratko, stoga bi svaka aktivnost trebala biti prilagođena tome. Najčešće trajanje aktivnosti je oko petnaest minuta, a to ovisi o zanimljivosti sadržaja i djetetovom interesu. Dječja pažnja najviše ovisi o odgojiteljevoj sposobnosti kako će zainteresirati djecu, odnosno kakav će metodički postupak primijeniti. Svaka aktivnost treba biti puna raznolikosti i promjena.

Cilj glazbene aktivnosti je da djeca što dulje budu okružena glazbom u kojoj uživaju, a usput će se ostvariti i zadaci – razvoj glazbenog sluha, senzibiliteta za ritam, metar, melodiju itd. (Gospodnetić, 2011)

Glazbom se mogu povezivati aktivnosti tijekom cijelog dana, glazba je djetetu izvor veselja i opuštenosti. Aktivnosti se mogu provoditi sa svom djecom *u manjim grupama i individualno*.

Povučenijoj djeci koja imaju poteškoća u ostvarivanju socijalnih kontakata, glazbene aktivnosti omogućuju da se izraze, da kroz pjesmu i igru sudjeluju u aktivnosti i razviju osjećaj kolektivnog duha.²

Glazba potiče socijalne vještine. Putem nje, djeca lakše razumiju sebe i druge, potiče se razvoj empatičnosti, lakše se izražavaju unutrašnje emocije, razvija se samopouzdanje, ljubav prema glazbi, djeca lakše ulaze u rasprave s drugima.

¹ Često se upotrebljava i izraz „vođena aktivnost“

² Članak dječjeg vrtića „Bjelovar“ dostupan je na: <http://www.vrtic-bjelovar.hr/our-events/glazbeni-razvoj-djeteta/>

1.1. Vrste glazbenih aktivnosti

Prema Gospodnetić (2011), u sklopu glazbene kulture u vrtiću, najčešće se provode sljedeće aktivnosti:

- igre s pjevanjem
- obrada (ili ponavljanje) pjesme
- obrada (ili ponavljanje) brojalice
- aktivno slušanje glazbe
- poticanje dječjeg stvaralaštva
- sviranje na udaraljka

Prema Gospodnetić (2011), aktivnost je najbolje odmah započeti pokretom, sviranjem na udaraljka ili uz aplikacije, obrađujući odabrani sadržaj (pjesmu, brojalicu ili slušanje glazbe), odnosno početi metodički postupati izabranim načinom rada. U vrtićima se najčešće provode samo prve tri vrste aktivnosti. Osim u aktivnostima, s djecom treba pjevati i izvoditi razne ritmove što češće, npr. dok čekaju obrok, tijekom šetnje i sl. (Gospodnetić, 2011)

1.2. Igre s pjevanjem

Igre s pjevanjem vrsta su pokretnih igara. Svaka od tih igara ima pravila koja se primjenjuju tijekom pjevanja napjeva koji su djetetu vrlo pristupačni i jednostavni. Pjesma koja se pjeva uz igru mora imati sve značajke dobre pjesme, a izvodi se na način da djeca pjevaju pjesmu i pokretima oponašaju tekst. „Svaka igra zahtijeva određene sposobnosti pokreta. U igrama s pjevanjem primjenjuju se uglavnom osnovni pokreti: hod, trk, poskoci i kretanje ruku“ (Manasteriotti, 1979:70). Kako igra zahtijeva fizički napor, opseg melodije treba biti malen, a ritam jednostavan (treba izbjegavati pjesme složenijeg ritma). Pri postupku usvajanja potrebno je najprije dobro naučiti pjevati pjesmu, a potom uvoditi prikladne kretnje. Prema Manasteriotti (1979), glazbene igre s pjevanjem dijele se na:

- igre s pjevanjem u krugu – kolu
- igre u koloni
- igre slobodnih oblika
- igre mješovitih oblika

Igre s pjevanjem u krugu – kolu čine najveću skupinu igara koje se izvode u zatvorenom ili otvorenom krugu – kolu. U ovoj vrsti igre djeca skladnim pokretima zajednički oponašaju i stvaraju sliku pojedinih prizora koje sadrži tekst pjesme. Ovakvim oblikom igre potiče se kreativnost djece i njihovo stvaralaštvo, samostalnost i sloboda izražavanja. Odgojitelj ih pri izvođenju pjesme treba poticati i usmjeravati na lijepo i izražajno pjevanje, jer je ipak ono glavni cilj igre svake glazbene igre s pjesmom. Primjer igara s pjevanjem u krugu – kolu: *Boc, boc iglicama; Sedam godin' u kolu; Sjedi ježe u oranju.*

Igre u koloni izvode se u obliku linije u kojoj su djeca poredana jedan iza drugoga. Oblik ove igre nastao je iz sadržaja pjesme (npr. vlakić, auto). Igra se oblikuje oko djeteta s glavnom ulogom koja se pri ponavljanju igre može mijenjati. Naglasak je igre na ritmičkom hodu te osjećaju za promjenom tempa (usporavanjima i ubrzavanjima). Ukoliko odgojitelj ne potiče djecu na aktivno praćenje ritma i oponašanje istog pokretima nogu, cilj igre nije ostvaren. Djeca trebaju skladnim i preciznim pokretima pratiti promjene u tempu. Primjer igre u koloni: *Dini, dini duka; Ja posijah lan.*

Igre slobodnih oblika su najsloženija, ali i najslobodnija skupina igara s pjevanjem. Igre se izvode u slobodnim oblicima koji ovise o sadržaju pjesme. Primjer igre slobodnih oblika je *Berem, berem grožđe.*

Igre mješovitih oblika su najčešće kombinacija dvaju ili više osnovnih oblika poput kolone i kola uz slobodne pokrete. U ovim igrama primjenjuju se jednostavna izražajna sredstva glazbe, pokreta i riječi, a sadržaji koje obuhvaćaju odnose se na živa bića i nežive predmete.³ Primjer igara mješovitih oblika: *U kolu je sestrice, Daj pokaži, Kako se što radi.*⁴

³ Članak preuzet iz časopisa Artos / časopis za znanost, umjetnost i kulturu. Majda Milinović: *Glazbene igre s pjevanjem*. <http://www.uaos.unios.hr/artos/index.php/hr/eseji-3/milinovic-m-glazbene-igre-s-pjevanjem>

⁴ Primjeri igara preuzeti su iz knjige – Gospodnetić, H. i Spiller, F. (2002) *Dječje igre s pjevanjem: uz pratnju klavira i/ili gitare*, Zagreb, Edicije Spiller.

1.3. Načini rada u glazbenoj aktivnosti

Igre u aktivnostima među djecom nastajati će spontano, a odgojitelj za svaku aktivnost unaprijed bira igre i način na koji će se igrati s djecom. tako sistematizirane igre u radu odgojitelja zovemo *načini rada u glazbenoj aktivnosti*. (Gospodnetić, 2011)

Osnovni načini rada koje odgojitelji svakodnevno koriste u glazbenim aktivnostima su:

- pokret
- aplikacije
- udaraljke
- dramatizacija

Prva tri načina rada koriste se u vrstama aktivnosti kao što su obrada (ili ponavljanje) pjesme i brojalice.

1.4. Obrada pjesme i brojalice

Pod *obradom* podrazumijevamo prvi susret djeteta s novom pjesmom, brojalicom ili skladbom koju slušaju, a ako aktivnost posvetimo već poznatoj skladbi, govorimo o ponavljanju. U metodičkom postupku ne treba postojati razlika između obrade i ponavljanja jer se pjevanje pjesme može podijeliti na više dana – prvi dan se obrađuje na jedan način, a sljedeći put se ponavlja uz upotrebu istog, sličnog ili različitog metodičkog postupka. (Gospodnetić, 2011:95)

1.4.1. Obrada pjesme

„Pjesma je oduvijek bila emotivni izraz i spontana potreba ljudskoga bića.“ (Manasteriotti, 1979:5)

Cilj odgojitelja jest ostvariti uvjet da djeca nakon određenoga vremena nauče pjesmu i da je pjevaju korektno i skladno, a jedan od najsnažnijih pokretača aktivnosti je interes djece za pjesmu. Odnos djece prema pjesmi ovisi mnogo i o načinu kako se pjesma interpretira, stoga je odgojiteljeva priprema i zalaganje za što kvalitetniju obradu od velike koristi.

Primjer obrade pjesme igrajući se svim elementima i načinima rada: Vera Makjanić: Mak (pjesma za mlađu ili srednju skupinu) Vrsta aktivnosti: obrada pjesme s mogućnošću dječjeg stvaralaštva. Načini rada: uz pokret, aplikacije, udaraljke i dramatizaciju. Uklopljeni su svi elementi pjesme. U ovoj aktivnosti metodički postupak počinje istovremeno s aktivnošću.

Mak

Vera Makjanić

Glazbena aktivnost započinje odgojiteljevom intonacijom na instrumentu dok djeca sjede. Odgojitelj pjeva pjesmu „Mak“ stavljajući na pano šest aplikacija – slika koje prikazuju tekst i fraze (svaka slika “pokriva” dva takta pjesme). Ponavljajući pjesmu, djeca mogu prikazivati odgovarajuće slike s početkom određene fraze, stajati u krugu, imati na glavi crveni šešir ili predstavljati mak (dramatizacija⁵). Ostala djeca s odgojiteljem hodaju u metru⁶, zatim u kolu mogu opisivati i sadržaj pjesme, a također to može činiti i “mak“, svirati na udaraljkama. Odgojitelj dogovorenim znakovima može mijenjati dinamiku⁷ pjevanja i sviranja, tempo⁸. Na ovaj način se pjesma obično ponavlja mnogo puta, jer se sva djeca žele okušati u sviranju udaraljki, a aktivnost prestaje kada djeca prestanu željeti svirati. (Gospodnetić, 2011)

⁵ Dramatizacija je podjela uloga među djecom. Djeca se kreću, sviraju ili pokreću aplikacije dok slušaju odgojiteljevo pjevanje pjesme, izgovaranje brojalice ili sviranje klasične glazbe. Sva djeca mogu glumiti istu ulogu (npr. uloga mace dok slušaju pjesmu „Maca“), jedan dio djece ili samo jedno dijete. Pri tome dijete može plesati, pokretati aplikaciju, svirati ili mirno stajati na sredini kruga. (Gospodnetić, 2011)

⁶ Pravilno izmjenjivanje teških i lakih jedinica (teze i arze) naziva se metar. (Manasteriotti, 1971:12)

⁷ Dinamika ili stupnjevanje jačine skladbe ili njenih dijelova ima izuzetno značenje za estetsko doživljavanje. S predškolskim djetetom sviramo jako ili vrlo jako – *forte* ili *fortissimo* te tiho – *piano*. (Sam, 1998:22)

⁸ Tempo ili brzina izvođenja skladbe. S predškolskim djetetom sviramo polagano – *adagio* i brzo – *allegro*. (Sam, 1998)

1.4.2. Obrada brojalice

Zadatak odgojitelja je da prilikom obrade brojalice zadrži karakter igre. Da bi uspio u tome, prethodna priprema je presudna – u potpunosti savladati izabranu brojalicu i pronaći najbolju metodu obrade.

Odgojitelj kroz priču, recitaciju i razgovor priprema djecu za tekst koji je primjeren djetetovoj dobi, a sadržaj brojalice treba imati određeni smisao. Na taj način djeca s lakoćom pamte riječi i tijek sadržaja brojalice, također ritmičko izgovaranje pojedinih riječi. Kao motivacijsko sredstvo u uvodnom dijelu aktivnosti, ilustracija brojalice može potaknuti interes djeteta.

Prema Gospodnetić (2011:56), brojlica je vrsta ritmičkog govora, koju stvaraju uglavnom sama djeca i služi im za razbrojavanje. Ubrajamo je u vrstu glazbe jer ima svoj ritam, glazbeni oblik i sve ostale elemente osim melodije i harmonije. Specifičnost joj je posljednji slog koji djeci određuje tko će biti izabran pa djeca obično taj slog jače naglase.

Brojalice se uglavnom obrađuju kombiniranjem metoda demonstracije i imitacije. Odgojitelj sam izvodi brojalicu nekoliko puta, djeca slušaju i pokušavaju upamtiti, a zatim se prelazi na obradu po dijelovima:

- odgojitelj prvu frazu ponovi dva – tri puta uz lupanje metra, a poslije njega isto to ponavljaju djeca
- slijedi izvođenje cijele brojalice uz lupanje metra⁹

Kod obrade brojlica djeci treba omogućiti da je i vizualno dožive. Kako bi im to omogućili, potrebne su nam ritmičke slike s istaknutim taktovima, notnim trajanjima, naglašenim i nenaglašenim dijelovima takta.

Brojalicu u vrtiću prvenstveno obrađujemo uz njezin metar, a ne ritam, jer se djeca prirodno razbrojavaju u metru. (Gospodnetić, 2011:56)

⁹ Ovakav način učenja brojalice je poželjan jer od djece zahtjeva maksimalnu pažnju i mišljenje

1.4.2.1. Izvođenje brojalice

Brojalica se može izvoditi na više načina:

- svladavanje pravilnog ritmičkog izgovora teksta i lupanje metra
- određivanje visine tona (preporučaju se tonovi prve oktave)¹⁰
- obratiti pažnju na tempo kojim se brojlica izvodi
- izvođenje brojalice uz zvučno naglašavanje metra¹¹

1.5. Sviranje udaraljka

Sviranje na udaraljka ubrajamo među osnovne vrste glazbenih aktivnosti. U toj aktivnosti sviranje je glavno, ne prati pjesmu ili brojalicu. Takve aktivnosti se rjeđe provode jer se udaraljke obično koriste kao ritmička pratnja pjesmi ili brojatici. (Gospodnetić, 2011:91-92)

Prema Manasteriotti (1971) svrha upotrebe udaraljki na početnom stupnju muzičkog odgoja je upravo u razvijanju dječje senzibiliteta na zvukove i njihove boje. Ako odgojitelj u tome uspije, dat će djeci snažan poticaj za prva izmišljanja muzike koja treba shvatiti kao prve pokušaje da se izraze pomoću muzike.

Želimo li da djeca sama isprobaju sviranje na udaraljka, odgojitelj ih može samostalno izraditi, a tu aktivnost možemo proizvesti zajedno s djecom. Neki od najčešćih načina upotrebe udaraljki (bez pjevanja pjesme ili izgovaranja brojalice) su:

- Mali orkestar – djeca u suradnji s odgojiteljem izrade desetak zvečki koje svrstaju u tri skupine po obliku i zvuku. Zvečke se mogu napraviti od kutija okruglog, kvadratnog i kockastog oblika. Pone se različitim materijalima i bitno je da svaka zvečka u skupini ima jednak zvuk i boju. Na stolice u polukrugu sjeda onoliko djece koliko ima zvečaka. Odgojitelj stoji ispred djece kao dirigent, a ostala djeca su gledatelji. Odgojitelj dirigira tako što pokazuje djeci tko svira, koliko dugo svira i koliko glasno svira. Nakon odgojitelja, ulogu dirigenta preuzimaju djeca, pojedinačno. Do izražaja dolazi njihovo stvaralaštvo jer pri dirigiranju skladaju svoje skladbe. (Gospodnetić, 2011)

¹⁰ Na taj način kod djece razvijamo sposobnost slušnog prepoznavanja i razlikovanja pojedinih tonova različite visine

¹¹ Naglašavanje se izvodi određenim pokretima koji se trebaju uskladiti s ritmom i tekstom

- Sviranje na ritmički predložak – djeca slušaju snimljen stalni ritam koji se ne mijenja, a pritom odgojitelj treba paziti na monotoniju. Djeca primjenjuju uputu da sviraju na svemu oko sebe; ako glazba duže traje, djeca će dobiti mnoštvo ideja isprobavajući zvukove raznih predmeta želeći se ritmički izraziti. Cij je zajednička ritmička improvizacija djece bez umjetničkog predloška pazeći na nekontroliranu buku. (Gospodnetić, 2011)
- Ruke i noge – vlastite udaraljke – pomoću ruke i noge možemo pljeskati, lupkati, udarati šakom, a to su upravo udaraljke koje ima svaki čovjek (Manasteriotti, 1971)
- Udaraljke neodređene visine zvuka – među ove udaraljke ubrajamo štapiće, zvečke, praporce, kastanjete, triangle, činele, bubanj, drveni bubanj – sve one na kojima izvodimo ritam. Zbirku udaraljki popunjavamo većim brojem udaraljki iste vrste. Na taj način sva djeca uče rukovati istom udaraljkom, lakše se kontrolira vještina sviranja, a disciplina je mnogo veća nego kad svako dijete svira po drugoj udaraljci. (Manasteriotti, 1971)
- Udaraljke određene visine tona – među ove udaraljke ubrajamo zvončiće, metalofon i ksilofon. (Manasteriotti, 1971)

2. TEMELJNA PODRUČJA POTICANJA RANOG GLAZBENOG INTERESA

Glazba, kao grana umjetnosti, je komponenta estetskog odgoja. Bit estetskog odgoja i obrazovanja glazbom sastoji se u tome da se kod djeteta potakne i razvija osjećaj i smisao za lijepo u glazbi, da se dijete osposobi za opažanje estetskih svojstava glazbe, da se razviju stvaralačke snage djeteta u smislu estetski oblikovanog sadržaja. Sve se to postiže odgojem, a odgajatelj u dječjem vrtiću je prva osoba kojoj se takav zadatak povjerava. (Manasteriotti, 1971)

Prema Sam (1998) glazbeni doživljaj rezultat je uživanja u glazbi, a dijete kroz osjetilnu percepciju ostvaruje glazbeni doživljaj. Glazbeni doživljaj temelji se na sposobnosti prepuštanja djelovanju glazbe, ona djeluje na sva naša emocionalna, fiziološka i intelektualna osjetila.

Glazbene aktivnosti poput sviranja, pjevanja, izvođenja pokreta, plesanja, pridonose tjelesnom razvoju djeteta. Kad svira, razvijaju se i usklađuju pokreti ruku i prstiju i jača njihova muskulatura. Kad pjeva, razvija se govorni organ, prsni koš, disanje, muskulatura vrata i grla. Kad pleše ili izvodi uz glazbu druge pokrete, razvija se gipkost, usklađenost, ljepota pokreta nogu i ruku. Sve te aktivnosti stvaraju u djetetu radosno raspoloženje.

2.1. Pjevanje

Specifično područje poticanja rane glazbene osjetljivosti djece temelji se na shvaćanju prema kojem je pjevanje najčešći oblik početnog dječjeg muziciranja u ranoj i predškolskoj dobi. O ulozi pjevanja u životu pojedinca, poznata pedagoška djelatnica Rossa Agazzi kaže „Pjeva domorodac kad se obraća nepoznatim silama, pjeva majka kad uspavljuje svoje dijete, pjeva radnik kad radi, pjeva seljak u polju i dijete u svojim igrama, pjevuši starac kad zasja sunce, pjeva onaj koji voli i tko se nada. I tek kada bi se čovječanstvu zabranilo pjevanje, shvatili bismo da je ono potreba ljudskog života“. (Manasteriotti, 1979:5).

Pjevanje djeteta u najranijoj dobi kreće se od spontanog ponavljanja samoglasnika ili kratkih slogova na neodređenim visinama. „Pjevušenje u prvoj godini života, uz neznatne iznimke, nema nikakve sličnosti s pjesmom ili muzikom koju dijete sluša. Pjevušeći dijete ne oponaša ni ritam, ni razlike u visini tonova, ni melodijsku liniju, kao ni zvučnost teksta pjesme koju je slušalo.“ (Manasteriotti, 1981) Pjevanje pjesme dijete doživljava kao igru u kojoj je važan doživljaj pjesme i prvi susret s njom. Pri odabiru pjesama važno je voditi računa o mogućnostima djeteta rane i predškolske dobi, glazbeno – umjetničkim i metodičkim zahtjevima. Tematika dječjih pjesama je različita, a djeci su najpristupačnije pjesme koje govore o njihovoj neposrednoj okolini. Svojom ljepotom i skladnom melodijom pjesma budi kod djece radost i optimizam, razvija dječje estetske osjećaje, a pažljivim odabirom razvija se dječji glazbeni ukus.

„Pjevanje je najteža i nasloženija glazbena aktivnost za djecu od prve do treće godine života; zato se i pojavljuje najkasnije. Dijete koje često sluša pjesme dostupne svojoj dobi, pokušava ih u trećoj godini života pjevati. Pjevanje je za dijete korisno, ali samo ako se izvodi pravilno, tako da se njegov glas čuva i ne oštećuje.“ (Manasteriotti, 1981:7)

2.2. Povezanost glazbe i pokreta

Djeca gotovo da ne mogu mirovati dok slušaju glazbu. Pokret izvire iz njih dok pjevaju, čak i dok pričaju priču. Trenutačni pokazatelj prihvatanja glazbe najčešće je dječji pokret. Glazbeni pokret je odraz glazbenog osjećaja: ritmičkog i estetskog. On također razvija kulturu pokreta u komunikaciji djeteta. Za djetetov sveukupni razvoj komunikacija pokretom djetetu je najbliža i zato najznačajnija. Budući da je glazbeni pokret odraz prihvatanja glazbe, kao i glazba, odvija se u vremenu i prostoru. (Sam, 1998).

Prednost možemo dati živoj i plesnjoj glazbi, ali ne treba isključiti ni ostale skladbe. Povremeno djeci treba polagana glazba, jer im se kod takve glazbe u plesu pokrenu ruke, dok ih življa glazba pokreće na trčanje, skokove i pokrete cijelim tijelom.

Da bismo slušali glazbu, nije potrebno glazbeno znanje. Djeca će također doživjeti arhitekturu skladbe uz pomoć svog plesa, ponovljenim slušanjem iste kratke skladbe u istom danu, u istoj aktivnosti.

Razvijanje i njegovanje kinestetičkih i glazbenih sposobnosti djece putem stvaralačkog pristupa pokretu doprinose cjelovitom odgoju djece jer obuhvaćaju sadržaje tijela i duha. Glazba i pokret neophodni su za cjelovit razvoj djece.

Jedan od najvažnijih aspekata u plesno – ritmičkom odgoju je razvijanje kinestetičkog osjeta. Taj razvoj se odvija vježbanjem i kretanjem, uz glazbu ili bez nje.

Vrlo je važan princip kreativnosti – razvijanje mašte i stvaralaštva kroz pokret, putem poticanja na istraživanje i stvaralačku primjenu sadržaja koje su djeca upoznala. U vrtiću je dječja plesna improvizacija najčešća pri aktivnom slušanju glazbe.

Za vrijeme slušanja glazbe nije potrebno da i odgojitelj pleše s djecom, osim ako im pokazuje svoju koreografiju koju djeca izvode istodobno s njim, ali ne bi trebao niti stajati sa strane potpuno mirno, već zainteresirano, pokrećući se malo tijelom na mjestu, tako da djeca osjete da i on uživa u glazbi. Ako se uključi u dječju plesnu improvizaciju, treba se kretati pokretima u skladu s glazbom, jer djeca često oponašaju odgojitelja. (Gospodnetić, 2011).

2.3. Slušanje glazbe

Glazbeno djelo može biti duže vrijeme nenametljivo prisutno u djetetovu okruženju dok ga ne prepozna i zavoli. Ponavljanje slušanja glazbenog djela uvijek je iznova zanimljivo ako se provodi kroz igru, pokretom ili plesom, likovnim izražavanjem, kroz priče, scensku igru ili lutkama. Osim doživljajem umjetničke glazbe, poticanje razvoja rane glazbene osjetljivosti i senzibiliteta sluha može se ostvariti putem različitih kreativnih igara. Takve mogu biti: igre osluškivanja, otkrivanja, prepoznavanja i stvaranja novih zvukova izradom jednostavnih udaraljki, šuškalica, zvečki i slično. (Gospodnetić, 2011)

Prema Gospodnetić (2011), naviknemo li djecu na zvuk umjetničke glazbe, pomoći će im da i djela zabavne glazbe slušaju s donekle oblikovanim kriterijima vrednovanja.

Slušanjem pravilno izabrane glazbe razvija se kod djeteta potreba i navika slušanja glazbe. Time se razvija slušna pažnja i sposobnost primanja glazbe te dijete prikuplja i usvaja svoje prve glazbene dojmove i iskustva.

Da bismo male učenike privikli na pažljivo slušanje, ponajprije ih upozorimo na zvukove koji ih svakodnevno okružuju: zvuk hodanja, trčanja, automobila, zrakoplova, vlaka,

Upravo slušanje je najsnažnija motivacija djeci u području slušanja. Verbalna priprema u početku aktivnosti, kao neposredna motivacija, treba biti svedena na najmanju mjeru zato što je glazba dovoljno snažna da zaokupi dijete. Dječja pažnja, naročito mlađe djece, vrlo je kratka i posredovanje nečim što je izvan glazbe, otklanja dječju pozornost pa se dijete zaokuplja nečim što nije s glazbom ni u kakvoj vezi. (Sam, 1998) Veliko je dječje nestrpljenje za novom i nedoživljenom situacijom.

Kod djeteta ćemo lakše razvijati aktivno slušanje glazbe ako pazimo na izbor kompozicije i kvalitetu izvedbe. Dijete s većim interesom sluša one kompozicije u kojima se pojavljuju likovi ili predmeti koje poznaje. Često slušanje iste kompozicije stvara kod djeteta osjećaj radosti, utječe na radost njegova pamćenja i glazbenog sluha te potiče interes za glazbu.

Prema Manasteriotti ako djetetu prije samog slušanja usmjerimo pažnju na osobine glazbe (nježno, veselo, tiho, glasno, glazba za stapanje, za ples ili uspavljivanje), njegov će interes za glazbu postupno rasti i produljivati se.

2.3.1. Oblici rada u kojima provodimo slušanje glazbe

Višnja Manasteriotti (1971:114) tumači da slušanje glazbe provodimo obično u drugom djelu glazbenog zanimanja. Broj kompozicija koje djeca u jednom zanimanju slušaju varira prema dobnoj skupini djece i tipu zanimanja.

- u mlađoj skupini (zanimanje traje od deset do petnaest minuta) slušanje glazbe traje oko tri do pet minuta
- u srednjoj skupini (zanimanje traje od dvadeset do dvadeset i pet minuta) slušanje glazbe traje oko pet do osam minuta
- u starijoj skupini (zanimanje traje i do trideset minuta) slušanje glazbe provodimo u trajanju od osam do deset minuta (jer kompozicije za tu skupinu traju nešto duže)

Osim glazbenog zanimanja postoje i drugi oblici rada u kojima ponavljamo slušanje poznatih kompozicija, npr. glazbene zagonetke¹².

2.3.2. Aktivno slušanje glazbe

Aktivno slušanje glazbe je glazbeno – intelektualna sposobnost koja se stječe glazbenim odgojem i kao takva je česta vrsta aktivnosti u vrtiću. Uključuje opažajno slušanje, a skladba se doživljava u cjelini kroz emociju i intelekt. Prema Boroti (2013), uvjet za razvoj slušne sposobnosti je sustavno, intenzivno i svakodnevno slušanje glazbe.

Prema Borota (2013), aktivno slušanje glazbe dijelimo na:

- doživljajno slušanje
- doživljajno – analitičko slušanje
- analitičko slušanje

¹² Djeca slušaju nekoliko kompozicija, pogađaju njihov naziv, eventualno skladatelja, instrument na kojem se skladba izvodi i sl. Taj oblik rada provodimo i u slobodnim aktivnostima. (Manasteriotti, 1971:115)

2.3.3. Pasivno slušanje glazbe

Pasivno slušanje glazbe definira se kao nesvjesno i neaktivno slušanje glazbe. U tom slučaju, glazba je u drugom planu često služeći kao „kulisa“ u nekim drugim aktivnostima koje dijete obavlja. Prilikom odabira glazbe, važno je pripaziti na aktivnost koja se želi provoditi. Pasivnim slušanjem odgajamo ukus djece, zbog toga to mora biti kvalitetna glazba (Gospodnetić, 2011:65). Takvo slušanje glazbe neposredno utječe na dijete, kako na mentalni, tako i na fizički razvoj.

Treba izbjegavati neprekidno slušanje glazbe jer djeca neće imati prilike za spontano pjevanje. To pravilo je važnije ako su djeca manja, posebno u jaslicama gdje djeca neprestano pjevuše. (Gospodnetić, 2011)

2.4. Sviranje

Sviranje je važno u poticanju muzikalnosti i psihomotorike u ranom i predškolskom odgoju. Upotreba malih instrumenata, udaraljki – Orffov instrumentarij ili vlastita izrada, pruža velike mogućnosti za poticanje doživljaja i realizacije metra i ritma. U sviranje se može uključiti svako dijete, neovisno o razini njegove muzikalnosti. „Neposredni kontakt s glazbalima (štapići, zvečke, trokutići, zvončići, činele, mali bubnjevi i dr.) od kojih svaki ima svoj vlastiti lijep zvuk, otvara mogućnost svakom djetetu da muzicira u skladu sa svojim glazbenim sposobnostima, svojom maštom i težnjama“ (Makjanić i Završki, 1979:7).

„Svrha upotrebe udaraljki na početnom stupnju glazbenog odgoja je upravo u razvijanju dječjeg senzibiliteta za zvukove i njihove boje. Ako u tome uspijemo, dat ćemo djeci snažan poticaj za prva izmišljanja glazbe, koja treba shvatiti kao prve pokušaje djeteta da se izrazi pomoću glazbe“ (Manasteriotti, 1971:151).

3. PRVI SUSRETI DJETETA S GLAZBOM

Prve godine djetetova života imaju veliku važnost za formiranje njegove ličnosti. Da bi se dijete razvilo u samostalnu, stvaralačku i humanu ličnost, potrebna mu je u tom razdoblju ljubav odraslih, brižljiva njega i odgoj. Od svih umjetnosti glazba je djeci najmlađe dobi najdostupnija već od rođenja. Djetetov je slušni aparat nakon rođenja potpuno razvijen i pripremljen za obavljanje svoje funkcije, dok se sposobnosti za primanje ostalih umjetnosti razvijaju kasnije.

Glazba unosi u život djeteta toplinu i radost, ali je njezin udio isto tako važan i u fizičkom i psihičkom razvoju djeteta. Živahan i dinamičan govor glazbe privlači dječju pažnju i već kod prvih susreta izaziva radost. Radosno raspoloženje dotiče dijete na aktivnost, budi njegov interes, radoznalost i želju da upozna osobe i predmete svog interesa, a olakšava mu izvođenje onih radnji koje su za nj teže. (Manasteriotti, 1981)

3.1. Glazba u prvim danima djetetova života

Poznato je da glazba ima vrlo povoljan utjecaj na djecu već od prvih dana njihova života. Glazba vrtoglavo potiče razvoj mozga kod djece od rođenja pa sve do njihove 6. godine jer se njihov mozak u tom periodu intenzivno razvija.

Iako malene bebe glazbu mogu tek slušati, ne i aktivno sudjelovati u izvođenju iste, istraživanja pokazuju kako je već tada dokazan utjecaj na razvoj kognitivnih sposobnosti.

Prema istraživanju prof. Sue Hallam iz Instituta za obrazovanje Londonskog sveučilišta pokazalo se kako djeca već u majčinom trbuhu vole slušati klasičnu glazbu koja ih umiruje. Klasična glazba odličan je izbor prije spavanja, dok će vesele dječje pjesmice razvedriti dijete i potaknuti ga na aktivnosti.

Postoji znatna količina dokaza da zvuk može stimulirati fetus, te da djeca taj zvuk mogu prepoznati nakon rođenja. U jednoj studiji provedenoj na skupini majki njihove su nerođene bebe slušale zvukove violine. Nakon rođenja, pratilo se iskazivanje ponašanja u razdoblju do prvih 6 mjeseci života. Skupina djece koja je slušala glazbu bila je znatno naprednija u grubljim i finijim motoričkim aktivnostima, u lingvističkom razvoju, nekim vidovima somatsko – senzitivne koordinacije i dijelu kognitivnog ponašanja.

Istraživanje ukazuje da stimulacija glazbom može ubrzati razvoj, potaknuti na sisanje i utjecati na dobivanje tjelesne težine. Također postoje dokazi da glazba može povoljno utjecati na bebe koje su prerano rođene ili su bile nedovoljne tjelesne težine pri rođenju. U usporedbi s grupom koja nije imala glazbenu stimulaciju, ona grupa koja je slušala glazbu dobila je na tjelesnoj težini, povećala unos hrane i djeca su kraće ostajala u bolnici. Bebe mogu razlikovati različite tipove glazbe. Interakcija između majke i djeteta koja uključuje glazbene aktivnosti, npr. glazbene igre, upotreba glazbenih igračaka, može pomoći u razvijanju komunikacijskih veza i ubrzati razvoj govora. Proučavanja odnosa majke i djeteta pokazuju da one imaju vlastiti određeni ritam, koje majka i dijete dijele. Svako od njih počinje djelovati u glazbeni logičnom vremenu pravilno se izmjenjujući.¹³

3.2. Glazbene aktivnosti u najranijoj dobi djeteta

U prvih pet do osam tjedana dojenče spava više od dvadeset sati dnevno. Prema Manasteriotti neki znanstvenici tu prvu životnu fazu djeteta nazivaju „razdobljem spavanja“ u kojem dijete reagira na akustične podražaje: glasne podražaje prate kontrakcije mišića, micanje glave i ruku pod utjecajem obrambenog instinkta; na slabije akustične podražaje, npr. glas majke dojenče također postaje nemirno jer se u njemu javlja instinkt traženja hrane.

Kratkotrajni susreti dojenčeta s muzikom u vrijeme dok je budno, sastoje se u slušanju majčinog pjevanja za vrijeme kupanja, previjanja i uspavljivanja. I djetetov se sluh okreće okolini koju promatra, ali odsad i osluškuje sve što se u njoj može čuti te se ta razvojna faza djeteta koja traje od trećeg do petog mjeseca naziva: „razdoblje slušanja“ u kojem su vidljive prve specifične reakcije na glazbene podražaje. Dojenče sluhom zamjećuje intonacije u glasu, razlikuje poznati glas od nepoznatoga, nježan glas od gruboga.

Između četvrtoga i šestoga mjeseca mijenja se dječje reagiranje na glazbu: dijete sluša, okreće se u smjeru zvuka, često gleda u izvor zvuka.¹⁴

¹³ “Moć glazbe” istraživanje je i analiza upravo tih “ostalih” vrijednosti glazbe koje je za britansko društvo za zaštitu prava glazbenika Performing Right Society (danas znano pod PRS for Music) provela prof. Sue Hallam iz Instituta za obrazovanje Londonskog sveučilišta. Društvo PRS 2003. godine odobrilo je HDS ZAMP-u prevođenje i korištenje ovog materijala.

http://www.zamp.hr/uploads/documents/korisnici/ZAMP_brosura_Moc_glazbe.pdf

¹⁴ Suzuki, S. (2002) u djelu *Odgoj s ljubavlju* opisuje primjer petomjesečne bebe koja radosno reagira na poznatu melodiju

Dijete se do šestoga mjeseca života zadovoljava pažljivim slušanjem glazbe. U razdoblju koje slijedi, „razdoblje hvatanja“, kod djeteta se razvija motorika, tj. dijete izvodi kretnje koje se ponavljaju u određenom redu (njihanje lijevo – desno, naprijed – nazad, pomiću glavu). O temperamentu djeteta i intenzitetu doživljaja ovisi hoće li njegovi pokreti biti živahniji i odlučni ili plašljivi i neodlučni.

U skladu s psihofizičkim osobinama djeteta glazbene aktivnosti u ovom razvojnem razdoblju obuhvaćaju slušanje glazbe i izvođenje pokreta uz glazbu.

3.3. Glazbene aktivnosti do šeste godine

Glazba vrtoglavo potiče razvoj mozga kod djece od rođenja pa sve do njihove 6. godine jer se njihov mozak u tom periodu intenzivno razvija.

Dijete od sedam do dvanaest mjeseci brže razvija motoriku, sjedi, puže, stoji, izvodi prve korake. Pažljivije sluša, imitira pokretom i glasom ono što vidi i čuje, razumije jednostavne zahtjeve. Na glazbu odgovara pokretima, gukanjem i pjevušenjem. Prepoznaje češće slušanu pjesmu koja u njemu stvara radosno raspoloženje. Da bismo pobudili što veću radost i interes djeteta za slušanje glazbe, u igru uvodimo igračke i predmete jarkih boja, ili udaraljke, zvečke, praporce i slično.

Cilj glazbenih aktivnosti do 6. godine je da dijete u potpunosti stekne osjećaj za glazbu, uoči da ga glazba okružuje i da je dio njegovog svakodnevnog života. Poticanje glazbe od strane roditelja, odgojitelja i osoba s kojima je dijete često u kontaktu je korisno za dijete jer ga ona oslobađa stresa, pruža mu mogućnost da se slobno izrazi, a u konačnici dijete možda i izrazi želju za sviranjem pojedinog instrumenta.

3.4. Slušanje glazbe i prvi pokreti uz glazbu

Slušanje glazbe treba pretvoriti u igru koju dijete može prihvatiti kako to prikazuju sljedeći primjeri:

- pjevanjem ili sviranjem približavamo se ili udaljujemo od djeteta; zaustavljamo se kad dijete okrene glavu prema izvoru zvuka ili ga traži pogledom
- pjevanjem ili sviranjem krećemo se oko djeteta, ispred i iza njegove glave; promjenu položaja prekidamo na kratko vrijeme da bismo mu olakšali pronalazak izvora zvuka
- uz pjevanje živahne melodije gibamo djetetove ruke u laktu naprijed – natrag dok ne završimo melodiju
- pjevamo brže i uz određene riječi plješćemo živahno dječjim rukama dlanom o dlan

3.5. Utjecaj okoline na razvoj glazbenog interesa kod djece

„Dobri uvjeti okoline stvaraju vrsne sposobnosti.“ (Suzuki, 2002:15) Stajalište da se čovjek može razvijati u bilo kojem smjeru zahvaljujući uvjetima okoline i da je okolina najbitniji čimbenik za razvoj glazbenog interesa i sposobnosti, zastupa autor Shinichi Suzuki (2002.). On objašnjava da talent nije nešto što se dobiva rođenjem već da se rađamo s prirodnom sposobnošću učenja. Poticajna okolina ima najveći utjecaj na stvaranje dobrih sposobnosti.

„Gdje god da su rođena – u zapadnim zemljama, na orijentu ili u različitim dijelovima Afrike, djeca se odgajaju u skladu s vlastitom određenom kulturom. Djeca se moraju prilagoditi raznovrsnim uvjetima i rasti u dobroj ili lošoj okolini, ovisno o svojim roditeljima.“ (Suzuki, S. 2002:16)¹⁵

Prema Mirković-Radoš (1983), neki stariji autori poput Schoen, M. (1940) i Seashore, C.R. (1938) zastupaju stajalište da je glazbeni talent urođen i da se umjetničko izvođenje glazbe bazira isključivo na urođenim i nasljeđenim predispozicijama. I većina glazbenika smatra da se glazbenici, posebno veliki, rađaju, a to dokazuju istraživanjima obiteljskih stabala znamenitih glazbenika (J. S. Bach i F. Chopin).

¹⁵ Suzuki naglašava važnost roditelja, a posebno majke u formiranju glazbenog interesa kod djeteta i općenito mlade osobe.

Ipak, većina glazbenih psihologa dijeli mišljenje da su za velike glazbene talente podjednako zaslužni i nasljeđe i okolina. „Glazbene sposobnosti su rezultat i nasljeđenih karakteristika i pozitivnih okolinskih utjecaja.“ (Čudina – Obradović, 1990:112)

Ispitivanje uloge okoline na razvoj glazbenih interesa svodi se uglavnom na proučavanje uloge obitelji. (Moog, 1976) Ako dijete raste u obitelji gdje roditelji (ili bake i djedovi, braća) vole glazbu, često i lijepo pjevaju, sviraju instrumente, odlaze u koncertne dvorane i sl., kod djeteta se stvara pozitivan odnos prema glazbi i unutarnji interes za bavljenje glazbom.

„Većina djece ima određeni stupanj potencijalnih sposobnosti, koje se do višeg stupnja mogu dovesti ako je atmosfera u kući „muzikalna“, ako su roditelji osjetljivi na dječje reagiranje na glazbu, te omogućavaju djetetu da čuje glazbu i da na nju reagira.“ (Čudina-Obradović, 1990:112)

Kao i kod ostalih nadarenosti, i u razvoju muzičkog talenta važnost roditelja dolazi do izražaja u osiguravanju nekoliko osnovnih preduvjeta prema Čudini – Obradović (1990:119):

- osiguranje zvukovno i muzički bogate okoline (majka pjeva djetetu, s djetetom, zajedničko pjevanje i sviranje u obitelji, slušanje glazbe)
- osjetljivost za sve oblike ranog ispoljavanja muzičkih sposobnosti
- obiteljska klima ljubavi i podrška ispoljavanju i zadovoljenju muzičkih interesa
- osiguravanje ranog, kvalitetnog i sistemskog muzičkog obrazovanja
- suradnja s muzičkim pedagogom i osiguranje pravilnog motivacijskog razvoja

Najvažnija uloga odgojitelja je u razvoju one djece čiji roditelji nemaju osjetljivosti, mogućnosti usporedbe, obrazovanja ili vremena da kod svoje djece primijete ili njeguju muzički talent. Zato su osnovni zadaci odgajatelja prema Čudini – Obradović (1990:119) na početku sljedeći:

- zvukovno i muzičko obogaćivanje ambijenta – počevši od jasliske dobi
- uključivanje djeteta u zvukovne igre i muzičke aktivnosti
- promatranje dječje pažnje, reakcija i aktivnosti u toku zvukovno – muzičkog obogaćivanja

- indentifikacija djece s posebno izraženim emocionalnim reakcijama ili kvalitetom muzičke aktivnosti: osiguranje dodatnih glazbenih aktivnosti za tu djecu (dodatno slušanje, posjete glazbenim predstavama)
- upoznavanje roditelja glazbeno talentirane djece s karakteristikama dječjeg muzičkog razvoja i s važnošću njihove uloge u daljnjem razvijanju talenta
- razrada plana glazbenog razvoja djeteta u zajednici s roditeljima i stručnim timom

4. ODGOJITELJ KAO MOTIVATOR

„Roditelj ne mora znati odabrati dobru glazbu, ali odgajatelj mora znati što je to dobra, odnosno estetski određena glazba. Glazbenoestetsko okruženje djeteta rađa i postupno razvija dječji estetski odaziv koji postaje sastavnicom njegovih svakodnevnih aktivnosti.“ (Sam, 1998:57)

Koliko lijepoga u glazbi prolazi nezapaženo zato što nismo naučili zapažati. Zato djecu treba učiti estetskom percipiranju, razvijati u njima sposobnost zapažanja estetskih svojstava. (Manasteriotti, 1971)

Estetski odgoj glazbom rezultat je raznolikog ali sistematskog odgojno – obrazovnog rada čija kvaliteta puno ovisi o osobi odgajatelja, o njegovoj općoj i glazbenoj kulturi, poznavanju pedagoško – psihološke teorije, njezinih principa i zakonitosti, o posebnoj metodičko – stručnoj osposobljenosti odgajatelja i spremnosti za kontinuirano stručno usavršavanje.

Odgajatelju je povjeren početni stupanj odgoja čovjeka. On mora imati veliko i sveobuhvatno znanje, a uz to mora biti sposoban zapažati, razumijevati i osjećati lijepo, jer će samo u tom slučaju moći u djeci usaditi ljubav za ljepotu.

Kao što odrasli i nesvjesno prenose svoje stavove na djecu, tako i odgojitelj nesvjesno prenosi na djecu svoje emocionalne stavove o glazbi.

Od prvih kontakata, od stupnja njihove jačine i ugone ovisi i daljnji stav djeteta prema određenoj pojavi. Prema tome i odnos djeteta prema glazbi ovisi o prvim kontaktima djeteta s glazbom. Ta činjenica povećava važnost uloge i odgovornost odgojitelja. Upornim radom mogu se postići ona znanja i vještine koji su potrebni za ostvarivanje zadataka glazbenog odgoja. (Manasteriotti, 1971)

Odgajitelj ima važnu ulogu u razvoju glazbenom interesa djeteta jer se dijete treba izložiti glazbi kako bi ono razvilo određene glazbene sposobnosti i bilo glazbeno kreativno. Djeca nasljeđuju osnove za glazbene sposobnosti, a odgojiteljeva uloga je da dječje predispozicije za glazbu njeguje i razvija glazbenim odgojem kroz razne glazbene aktivnosti.

S djecom ništa ne smijemo raditi „na silu“, pa tako ni obrađivati glazbene sadržaje koje djeci ne odgovaraju. Tekstovi pjesmica koje odgojitelj pjeva zajedno s djecom i s kojima ih upoznaje odgojitelju moraju biti dragi i moraju mu se sviđati, u suprotnom dijete osjeti da odgojitelj nije iskren, da ne uživa potpuno u aktivnosti, pa samim time i dječja se zainteresiranost za tom pjesmicom gubi, ili se ne mogu osloboditi potpuno u pjevanju, glazbenoj igri ili plesu. Odgojitelj tu ima važnu ulogu pridobivanja pažnje i zainteresiranosti djece s glazbenim sadržajem koji bi im se mogao sviđeti i u kojemu će uživati, te osloboditi i pokazati svoju glazbenu kreativnost.

Odgojitelj može poticati dječju zainteresiranost za glazbom putem pasivnog slušanja skladbi, koje odgajajući dijete, razvijaju njegov senzibilitet za glazbom, pa tako i opuštaju dijete u glazbenom stvaranju. Pažljivo odabrane i prikladne skladbe treba puštati poluglasno i nenametljivo dok su djeca podijeljena po centrima aktivnosti, igraju se ili istražuju. Djeca možda neće obraćati pozornost na skladbu koju slušaju dok rade nešto, ali će s vremenom, ako je više puta čuju, prepoznati tu skladbu te će možda izmisliti neki svoj tekst ili početi udarati ritam igračkom kojom se trenutno zabavlja.

Dokazano je da kvalitetna glazba ima velik utjecaj na razvoj djetetovih sposobnosti i to bi kompetentan odgojitelj trebao znati i koristiti u svom radu s djecom.

U svemu što radi i priprema za djecu odgojitelj je uvijek model kojeg djeca promatraju i odgovoran je za sadržaje koje će djeca u vrtiću doživjeti. Stoga je kreiranje glazbenih aktivnosti kojima se djeci prezentiraju glazbeni sadržaji u cilju razvoja glazbenog interesa, uloga koju ne smijemo zanemariti. Pjesma i pjevanje mogu biti integrirani u svaki dio dana, ne zahtijevaju velike pripreme, sredstva ni instrumente. Dovoljan je odgojitelj koji voli pjevati, ovladao je većim brojem pjesama, zna pročitati note kako bi naučio nove, a najvažnije od svega je da sam voli glazbu. Mnoge su prilike kada odgojitelj može zapjevati, neplanirano i spontano, vođen situacijom u kojoj se našao zajedno s djecom. Kada tijekom šetnje u prirodi dijete ugleda cvijet ili pčelu i pokaže odgojitelju on može zapjevati pjesmu: „Leti pčela malena“. Tijekom odijevanja odgojitelj može otpjevati pjesmu: „Daj pokaži“ i pokazivati dijelove tijela djeteta, a dok se pripremaju za obrok i peru ruke, odgojitelj može zapjevati: „Perem, perem ruke“.

Uz spoznaje o glazbi do kojih dijete dolazi svojim vlastitim iskustvom ono mora doživjeti glazbu i posrednim iskustvom. Posredstvom odgojitelja koji prezentira kvalitetne glazbene sadržaje dijete će iskusiti ljepotu i snagu glazbe putem zajedničkog pjevanja, igranja, plesanja, slušanja kako bi razvilo ljubav i sposobnost za glazbeno izražavanje. Dijete mora čuti pjevanje u živo, od osobe koja se o njemu brine i voli ga, jer tako se produbljuje odnos između odgojitelja i djece pa se i ljubav prema glazbi prenosi. Osobito se to odnosi na djecu jasličke dobi jer dijete se tada emocionalno veže za odgojitelja i pjesmu koju pjeva njegova „teta“ bolje prihvaća i doživljava nego glazbu koja dolazi s CD-a. Poznato je iz prakse da djeca odgojitelja koji vole glazbu i puno pjevaju i sama zavole glazbene aktivnosti.¹⁶

Prema Čudina-Obradović (1990) briga za razvoj glazbenog interesa kod djece predškolske dobi sastoji se u obogaćivanju zvukovne okoline, primjećivanju znakova talenta i organiziranju sistematskog glazbenog odgoja za identificiranu djecu.

¹⁶ Marina Zajčić, odgojiteljica savjetnica u Dječjem vrtiću „Ivanić Grad“ u Ivanić Gradu piše kako odgojitelj može poticati razvoj dječjeg glazbenog interesa u članku *Uloga odgojitelja u kreiranju glazbenog konteksta*. http://www.djecjivrtic-ivanic.hr/documents/za-roditelje/pedagoski-i-psiholoski-kutic/Uloga_odgojitelja_u_kreiranju_glazbenog_konteksta.pdf

4.1. Glazbena motivacija

Motivirati glazbom znači potaknuti glazbom na nešto s određenim razlogom, ali s uvijek istim ciljem – glazbom doseći kvalitetu glazbene situacije u kojoj će dijete moći uživati. Glazbenom motivacijom dijete se stavlja u prirodnu situaciju. Mlađe dijete do tri godine doživljava glazbu kao svaku drugu igroliku aktivnost. Starije dijete (oko četvrte godine) s izražajnim glazbenim elementima i glazbalima svjesno ulazi u glazbenu situaciju te unaprijed očekuje glazbeno uživanje. Određena glazbena samostalnost omogućuje djetetu da se izravno prepusti glazbi i da na temelju glazbenog doživljaja, svjesno glazbeno djeluje.¹⁷

4.1.1. Konkretizacija glazbene motivacije

U sva tri osnovna glazbena područja: slušanje, pjevanje i sviranje, motivacija može biti i bilo koja druga glazbena situacija poput: glazbenog ritma, slušne igre, igre glazbenom dinamikom, igre glazbenim tempom, slušno prepoznavanje glazbenih pjesama, prepoznavanje poznatih glazbala vizualnim i slušnim osjetilima, prepoznavanje poznatih vrsta glasova... Izbor glazbene motivacije nalaže osnovna glazbena igrolika aktivnost, odnosno glazbena situacija.

4.1.2. Neposredna glazbena motivacija

U neposrednoj motivaciji odgajatelj mora u svakom trenutku suvereno vladati glazbenom situacijom jer je on kvalitetan glazbeni posrednik, što znači da glazbom okuplja djecu. Na odgajatelju je da on svojim stavalačkim sposobnostima stvori situaciju u kojoj će dijete osjećati ljubav, prijateljstvo, spontanost i nenametljivost.

¹⁷ Članak o glazbenoj motivaciji dostupan je na: www.savjetnica.com/znacenje-glazbenog-odgoja-za-svestrani-odgoj-djeteta/

4.1.3. Posredna glazbena motivacija

Posredna motivacija zaobilaznim putem pokušava približiti djetetu glazbenu situaciju u kojoj će dijete čuti, doživjeti i spoznati novu činjenicu ili produbiti poznatu.

U posrednu motivaciju ubrajamo verbalnu motivaciju. Verbalna motivacija jedan je od temeljnih uzroka zastranjivanja u procesu slušanja glazbe i rezultirala je u velikoj mjeri nerazumijevanjem cilja i zadaća slušanja. Takvom vrstom glazbene motivacije nije moguće doseći stupanj motivacije u kojoj će dijete osjetiti uzbuđenje u iščekivanju vlastita uključivanja u glazbenu situaciju, već se kod djeteta javlja nestrpljenje i uzbuđenje za novom, nedoživljenom situacijom.

4.2. Uloga odgojitelja u glazbenim aktivnostima

Prvi i osnovni zadatak odgajatelja je razvijati interes za glazbu i želju kod djece da sudjeluju u raznim glazbenim aktivnostima – da pjevaju, slušaju glazbu, sviraju i plešu, izvode pokrete uz glazbu.

Sviranje, pjevanje, izvođenje pokreta, plesanje su glazbene aktivnosti koje pridonose tjelesnom razvoju djeteta. Sviranjem se razvijaju i usklađuju pokreti ruku i prstiju i jača njihova muskulatura. Kad dijete pjeva, razvija se govorni organ, prsni koš, disanje, muskulatura vrata i grla. Plesanjem i izvođenjem pokreta uz glazbu razvija se gipkost, usklađenost, ljepota pokreta nogu i ruku. Sve te aktivnosti stvaraju u djetetu radosno raspoloženje.

Sva su djeca sposobna za glazbene aktivnosti a po svojim sposobnostima i sklonostima međusobno se razlikuju. Zapažamo razlike u sluhu, osjećaju za ritam, glazbenom pamćenju, u sposobnostima zapažanja i reagiranja, u stvaralačkim sposobnostima i interesima za pojedinu vrstu glazbe. Zato je potrebno upoznati i zadatke glazbenog odgoja za predškolsku djecu, da možemo pravilno, prema razvijenim mogućnostima djeteta, usmjeravati odgojni utjecaj.

Stvaranje interesa za glazbu ovisi o izboru glazbe koja svojim sadržajem i izražajnim sredstvima mora biti pristupačna djetetu. Izborom vrijednih i djeci pristupačnih glazbenih djela utjecat ćemo na razvoj dobrog glazbenog ukusa.

Odgajatelj svojim pozitivnim stavom prema glazbi i glazbenim dostignućima treba biti primjer kako oplemeniti djecu glazbom i razviti glazbeni interes što ranije.

Prema Tomerlin (1969), ako želimo da rad na glazbenom stvaralaštvu djece bude zaista radosna igra s glazbom, moramo kod djece podubiti veliki stupanj zainteresiranosti, aktivnog sudjelovanja u glazbenim zadacima koji moraju odgovarati njihovim sposobnostima i iskustvu.

4.3. Metodički postupci u glazbenim aktivnostima

Prema Gospodnetić (2011), pod metodičkim postupkom podrazumijevamo način na koji odgajatelj ponavlja pjesmu, brojalicu ili slušanje glazbe u sklopu aktivnosti od početka do kraja. Najbolji metodički postupci su oni u kojima se djeca izmjenjuju i čekaju da dođu na red. Time se produžava dječja pažnja, a sadržaj se ponavlja više puta. (Gospodnetić, 2011:41)

Razlika između aktivnosti i metodičkog postupka je u tome što je metodički postupak dio aktivnosti. On započinje kad počinje pjevanje pjesme, govorenje brojalice ili slušanje glazbe. Aktivnost se može pripremati unaprijed - skupljajući ili izrađujući rekvizite s djecom ili razgovarajući s njima o npr. životinji koja će se kasnije pojaviti u pjesmi. Također aktivnost može početi razgovorom ili gledanjem slika prije nego počne metodički postupak.

Sadržaje treba približiti djeci kao nešto spontano, jer vrtićka djeca nisu zrela za podučavanje. Naš je zadatak prethodno vrlo pažljivo osmisliti mnoštvo ideja, dakle takav metodički postupak kojim ćemo pjevanje pjesme, izgovaranje brojalice ili slušanje kvalitetne glazbe ponoviti što više puta, a da djeca ne dobiju dojam da je to učenje. Je li to zaista tako, vidjet ćemo po tome jesu li sretna u igri ili osjećaju umor i dosadu.

U metodičkom postupku se može više puta ponavljati ista ideja za više ponavljanja pjesme. Ako ta ideja predstavlja nešto što je za djecu prelagano ili monotono (npr. samo pljeskanje ili hodanje metra), dosadit će im nakon dva do tri puta i tada prelazimo na novu ideju. Iskustvo će dovesti odgajatelja do toga da vide kad treba prijeći na nešto novo. To, osim o ideji, ovisi i o dobi djece. Metodički postupak treba produžiti dječju pažnju.

Dječja zainteresiranost najčešće prestane već nakon trećeg ili četvrtog ponavljanja pjesme, brojalice ili slušanja skladbe. Neki odgajatelji tada kratkoću aktivnosti pripisuju prirodnoj kratkotrajnosti dječje pažnje. No, to nije točno, nego je krivnja bila u tome što odgajatelj nije odmah počeo s metodičkim postupkom ili je počeo prekasno.

Još je jedan razlog što glazbeni dio glazbene aktivnosti često prekratko traje: odgajatelji su često skloni praviti dugačak uvod u pjevanje, brojalicu ili slušanje glazbe. Ti su uvodi, premda maštoviti, najčešće nepotrebni, jer je glazba sama po sebi dovoljno motivirajuća, te će se većina djece, čim čuje pjevanje odgajatelja, zainteresirati i pridružiti mu se, veseleći se novoj igri. Ako im odgajatelj približi glazbu putem igre, djeca neće aktivnost osjećati kao naporan rad i odvajanje od neke omiljene igre.

5. AKTIVNOSTI ZA POTICANJE GLAZBENOG INTERESA

Prema Tomerlin (1969), odgajatelj treba nastojati upoznati mogućnosti glazbenog izražavanja svakog djeteta. Pomoću raznih oblika igre djeca će se oslobađati u glazbenom izražavanju, prepoznavati brojalice, rugalice ili spontano izmišljati nove. Zadatak svakog odgojitelja je da stvori ugodno okruženje u kojem će se dijete s lakoćom moći osloboditi, osjećati radost, s tim da glavni cilj bude na elementima glazbenog interesa koje želi pratiti i razvijati.

Glazbeno – stvaralački rad za djecu mora predstavljati radost. Provest ćemo ga uspješno jedino ako izbjegavamo teroriziranje, prisiljavanje i što bržu provedbu svog cilja. „Svaka uspješno stvorena melodija bit će nova radost, nov doživljaj muzike i podstrek u daljnjem radu.“ (Tomerlin, 1969:16)

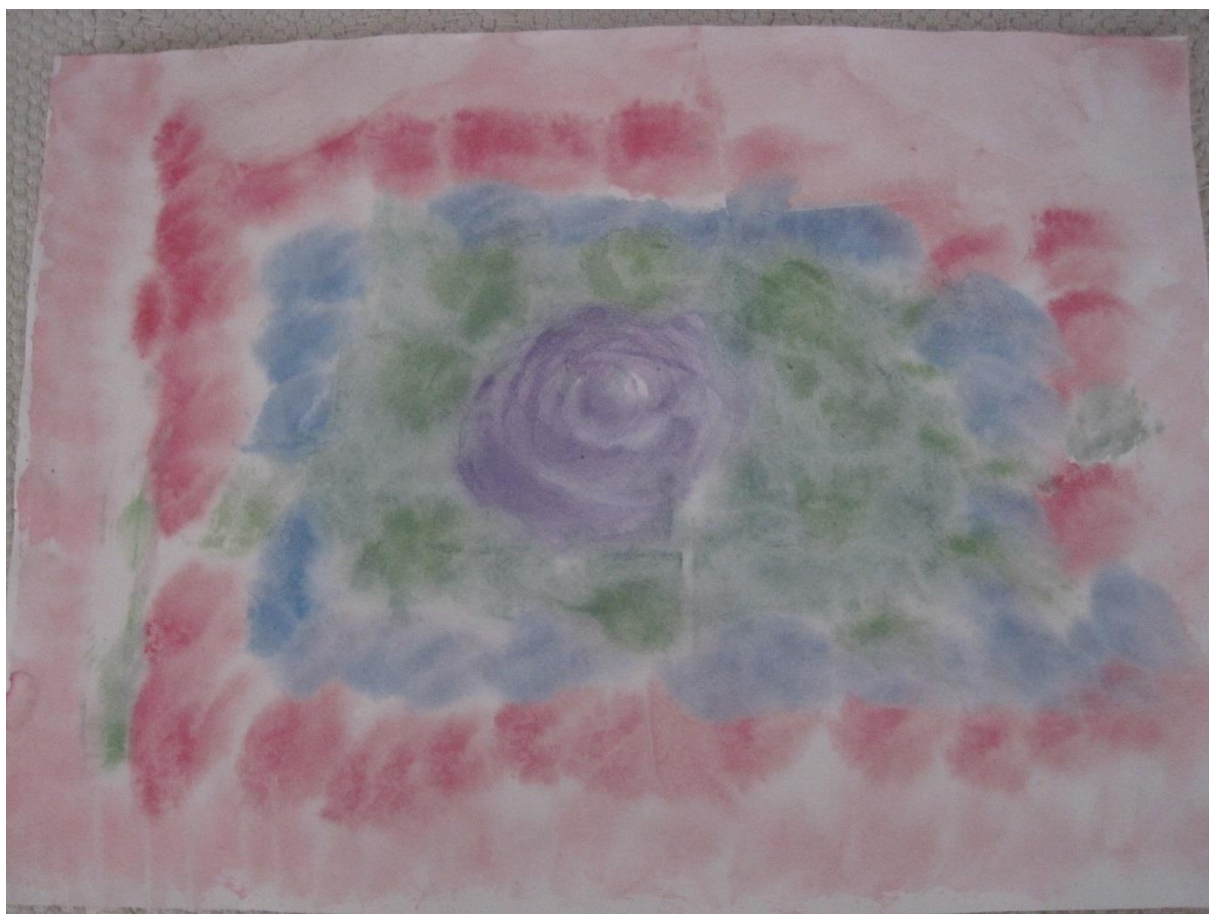
Prema Manasteriotti (1979), jedan od najsnažnijih pokretača aktivnosti jest interes djece za pjesmu. Zato je potrebno prije pjevanja pobuditi u djece interes i emotivno ih pripremiti, služeći se pri tome zornim pomagalicama, bilo umjetničkom riječju u stihu ili prozi koja je sadržajno u skladu s tekstom pjesme. Ako se odgojitelj prethodno pripremi i pjesmu otpjeva izražajno, s jasnim izgovorom i ritmičkom pogledu, pjesma će djecu oduševiti pa će se i sama truditi da ostvare slične kvalitete.

5.1. Primjeri aktivnosti za poticanje glazbenog interesa

Prema Gospodnetić (2011), najčešći načini na koje odgojitelj može poticati dječje stvaralaštvo su:

- stvaranje zvukova koji nisu uobičajeni proizvodimo gužvanjem nekog materijala, trgajući papir, ispuhujući balon, kotrljajući bubanj po podu, “fućkamo“ na boci, “puckamo“ mjehuriće zraka na plastičnoj foliji
- osluškujemo i oponašamo zvuk predmeta koji je pao sa stola, bacamo lagane stvari, razlikujemo zvuk kamenčića i kovanog novca kad padnu sa stola i kad padnu na tepih, ispitujemo čuje li se spužva koja padne sa stola i zvuk lupanja po raznim materijalima (drvo, plastika, staklo)

- samostalno izrađujemo zvečke od materijala poput plastičnih čaša koje punimo neoblikovanim materijalima kao što su kamenčići, kovanice, pikule, kukuruz, školjke...
- pogađamo koji se instrument, predmet ili kuhinjski pribor skriva iza paravana, a koji su djeca čula. Takođe pogađaju što se radi štapićem (udara po stolu, platnu, vuče po podu, baca na pod) ili kakav zvuk djeca proizvode svojim tijelom (plješću, hodaju, skaču...)
- djeca slušaju glazbu istovremeno plešući. Davajući im upute „pusti neka te glazba nosi“, „zamisli da plešeš s vjetrom“ djeca se mogu lakše opustiti i prenijeti svoje emocije kroz ples
- dijete istovremeno može slušati glazbu i slikati, modelirati ili crtati, prenoseći svoj doživljaj glazbe na papir, odnosno crtež

Slika 1. Dječak Andrija (5) naslikao je svoje viđenje Pachelbelovog Canona u D-duru.
Likovna tehnika: Akvarel.

Slika 2. Dječak Andrija (5) naslikao je svoje viđenje Beethovenove pete simfonije. Likovna tehnika: Akvarel.

- postavljamo glazbena pitanja na koja djeca odgovaraju kao pitanje – odgovor. Ako želimo s djecom razvijati osjećaj za glazbeni oblik, možemo utjecati na to da duljina njihovog pjevanog ili ritmičkog govora bude duga kao naše pitanje
- u plesnoj aktivnosti „zemlja kipova“ djeca su začarana u kipove. Igru možemo povezati s igrom „crvena kraljica“ gdje se prema pravilima, svako dijete mora pretvoriti u određenu stvar ili životinju
- sviranjem po svom tijelu djeca istražuju kako određeni dijelovi tijela daju različite zvukove
- u aktivnosti plesanje bez glazbe, na zadanu temu ili svakodnevnog života djeca mogu izraziti svoje emocije

- najglasniji pobjednik – u tri plastične čaše stavimo četiri različita materijala. U prvu čašu stavimo staklo, vodu, papir i piljevinu. U drugu željezo, plastelin, pijesak i tkaninu, a u treću kamen, drvo, slamu i zemlju. Djeca izabiru najglasniji materijal iz svake čaše, a onda najglasiji od tri preostala. Materijal koji je preostao je pobjednički (glazbena aktivnost provedena u DV „Srednjaci“)

Slika 3. Eksperiment „Najglasniji pobjednik“ u dječjem vrtiću „Srednjaci“

- putovanje zvuka kroz cijev – zadatak je prepoznati zvuk koji putuje kroz plastičnu cijev. „Glas putuje kroz cijev. Glas je drugačiji jer je cijev uska i mora proći kroz usku cijev koja onda promijeni glas“. (Grgur, 5) (glazbena aktivnost provedena u DV „Srednjaci“)
- izrada vlastitih zveckalica od raznih materijala (čepova, školjkica, perlica...) (glazbena aktivnost provedena u DV „Srednjaci“)

5.2. Istraživanje u Dječjem vrtiću „Srednjaci“

U srednjoj vrtićkoj skupini „Loptice“, odgojiteljica S. provodila je istraživanje u kojem je htjela djeci posvjestiti pojam zvuka, njegovo nastajanje, te omogućiti djeci osjetilno iskustvo zvuka. U početku su se provjeravala djetetova postojeća znanja o zvuku. Postavljajući pitanja „Što je zvuk?“, djeca su davala odgovore „To je kad sviramo“, „Zvuk je kad govorimo i stružemo u nešto“.

Svatko je dobio zadatak da samostalno proizvede zvuk. Neka djeca su ga proizvela pljeskajući, druga skaćući, no neka nisu razumjela odgojiteljičino pitanje, tj. nisu mogli povezati da svaki pokret tijela ili predmeta mogu izazvati pojavu zvuka. Kasnije su se upustila u istraživanje svog pulsa.

Zaključak odgojiteljice S.: djeca vole ovakve aktivnosti u kojima otkrivaju zvukove koje njihovo tijelo proizvodi. Osluškujući puls jedni drugima djeca su se međusobno povezala, jačala empatiju, ali i zaključila da njihovi prijatelji isto imaju puls (Petra, 5).

U sljedećoj fazi projekta cilj je bio da djeca osjete zvuk osjetilom dodira. Puhanjem u stabljiku tikve, djeca su shvatila da se stvara zrak koji titra. Kompetentnom pripremom i provedbom projekta, odgojiteljica S. je omogućila da svako dijete ima svoju stabljiku koju su sami pokušali izrezati. Djeca su si međusobno pomagala te se ovdje također moglo vidjeti zajedništvo i volja za aktivnošću.

U sljedećoj fazi želio se ostvariti iskustveni doživljaj samog zvuka kod nekih materijala. Odgojiteljica S. je u vrtićku skupinu donijela bicikl, a njegovo zvono je iskoristila za doživljaj zvuka. Djeca su imala zadatak prepoznati zvuk zvona sa zatvorenim očima. Nakon što su ga prepoznala, dopustila im je i da se sami poigraju s njim.

5.2.1. Vizualni doživljaj zvuka

Na velikom ekranu, djeca su mogla vidjeti snimku vatrometa koja je bila popraćena zvučnim efektima. Njihova reakcija je bila vrlo dramatična – jaka i bučna. Vrištala su na svaku ispaljenu raketu na ekranu. Aktivnost im je bila izrazito zanimljiva, a djeca su uživala gledajući je i slušajući.

Slika 4. Prikaz dječjih reakcija na snimku vatrometa u dječjem vrtiću „Srednjaci“

Djeca su dobila veće formate papira i paste, a njihov zadatak je bio da svoje dojmove vatrometa prenesu na papir. Primjetile su se i male dramatizacije kod samog slikanja. Dječaci su se “igrali raketa” i glumili bljeskove. Radovi su bili izvješeni u predprostor, te su ih djeca danima promatrala i proučavala.

Slika 5. *Prikaz dojmova vatrometa iz dječje perspektive u dječjem vrtiću „Srednjaci“*

5.2.2. Osluškivanje zvukova iz okoline

Odlazak na jezero Jarun, odgojiteljica S. je iskoristila za doživljaj zvukova. Zamolila je djecu da legnu na zemlju i zatvore oči. Zadatak je bio usmjeriti ih na osluškivanje zvukova koji ih okružuju. Djeca su prepoznala lavež pasa, pjev ptica i zvuk automobila.

Također su istraživala zvuk lišća. Prvo su ga micali nogom, a potom gužvali blizu uha slušajući zvuk koji proizvodi.

6. UTJECAJ GLAZBE NA DJETETOV RAZVOJ

„Glazba unosi ljepotu i radost u svakodnevni život čovjeka, a kao odgojno sredstvo dobiva samo onda svoju pravu vrijednost ako je u skladu s općim odgojnim ciljem našega društva, a to znači da pridonosi razvoju tjelesnih, umnih, moralnih, estetskih i radno-tehničkih sposobnosti, tj. da dijete svestrano razvija.“¹⁸

Glazbenim razvojem utječe se na razvoj kognitivnih sposobnosti:

- Inteligencije
- Kreativnih sposobnosti
- Jezičnih sposobnosti
- Sposobnosti čitanja
- Socijalne interakcije i dr.

Velik broj znanstvenika bavio se utjecajem glazbe na razvoj djeteta. Primjerice, James Ramsay MacDonald¹⁹ svojim istraživanjima je dokazao da glazba pomaže razvoju kognitivnih vještina u mnogim područjima. Smatrao je da glazba može uvježbati mozak za kompleksnije razmišljanje, odnosno na razmišljanje koje podrazumijeva rješavanje nekog problema, analizu, sintezu, uspoređivanje i dokazivanje.

Prema istraživanjima Leithwood i Fowler djeca koja su vježbala motoričko – glazbene zadatke imala su kvalitetnije analitičke sposobnosti i bili su vještiji u socijalnim odnosima sa vršnjacima i odraslima. Gotovo sva istraživanja pokazuju da je glazba od velike koristi u procesu obrazovanja i razvoja mozga. Slušanjem klasične glazbe poboljšavaju se pamćenje i koncentracija, a učenje sviranja nekog instrumenta pokazuje da se uvećava specijalno rasuđivanje.

¹⁸ Dostupno na: <http://www.savjetnica.com/znacenje-glazbenog-odgoja-za-svestrani-odgoj-djeteta/>

¹⁹ James Ramsay MacDonald radio je u devetnaestom stoljeću kao profesor u internatu koji je i sam pohađao. S osamnaest godina preselio se u Bristol kao svećenikov asistent gdje se pridružio Socijalno Demokratskoj Federaciji.

6.1. Zašto je glazba važna za dijete?

Razvijanjem glazbenih sposobnosti kod djeteta razvija se niz sposobnosti od kojih će imati puno koristi kako u djetinjstvu, tako i kasnije tokom života. Sluh, vid, verbalno izražavanje, sposobnost čitanja, učenje stranih jezika, matematička i kreativna sposobnost, socijalna prilagodljivost samo su neke od sposobnosti koje uz pomoć glazbe možemo razvijati kod djece.

Psiholozi su dokazali da djeca koja se u predškolskom uzrastu neprekidno bave glazbenim aktivnostima, brže i uspješnije svladavaju probleme u igrama. Povučenija djeca koja imaju problem u ostvarivanju socijalnog kontakta, glazbena aktivnost može se iskoristiti kao terapija²⁰ jer omogućava djetetu da se izrazi, da se kroz pjesmu i igru „uklopi“ u društvo i razvije osjećaj empatije, razvije samopouzdanje.

Predškolska djeca trebaju na glazbenim aktivnostima što više koristiti razne ritmičke instrumente, prisustvovati u glazbenim improvizacijama koje će razvijati njihov osjećaj za ritam, koordinaciju pokreta, memoriju, kao i sposobnost slušanja. Pravilan odabir glazbenih pjesama uz korištenje ritmičkih instrumenata i igru, pomoći će djeci da uče slogove, da lakše prepoznaju samoglasnike, dijele riječi na slogove, te da lakše usvoje programske sadržaje početnog čitanja i pisanja.

Dokazana je povezanost glazbe i glazbenih iskustva sa pojedinim vidovima socijalne kompetencije djeteta.

Istraživanja pokazuju da djeca koja se glazbeno obrazuju postižu bolje rezultate na pojedinim testovima od djece koja nisu glazbeno obrazovana. Preciznije, djeca koja čitaju note, redovito vježbaju sviranje nekog instrumenta i pjevaju, mogu pokazati znatno bolju spacijalnu percepciju, verbalne i matematičke vještine te kreativnost.²¹

²⁰ Breitenfeld D. i Majsec V. V. (2011) Muzikoterapija (*glazbena terapija, glazboterapija ili meloterapija*) način je liječenja glazbom što ga provodi kvalificirani glazbeni terapeut na osobi ili grupi u procesu koji je osmišljen kako bi osigurao i unaprijedio komunikaciju, učenje, potaknuo izričaj, organizaciju i druge bitne terapijske ciljeve u svrhu postizanja fizičkih, emocionalnih, mentalnih, društvenih i kognitivnih potreba bez ciljanog razvijanja osobnih glazbenih vještina pjevanja ili sviranja.

²¹ Istraživanje je dostupno na stranici: <http://www.roditelji.hr/obitelji/zdravlje/utjecaj-glazbe-na-djecji-razvoj/>

6.2. Glazboterapija

Prema WFMT- World Federation of Music Therapy, glazboterapija je korištenje glazbe i njenih elemenata (zvuk, ritam, melodija, harmonija) što ga provodi kvalificirani glazbeni terapeut na osobi ili grupi u procesu koji je osmišljen kako bi osigurao i unaprijedio komunikaciju, učenje, potaknuo izričaj, organizaciju i druge bitne terapeutske ciljeve u svrhu postizanja fizičkih, emocionalnih, mentalnih i drugih kognitivnih potreba. (Breitenfeld i Majsec, 2011:43)

Glazba kao sredstvo u komunikaciji često pomaže u izražavanju osobnosti, stoga je glazbeni izbor djetetu još jedan način da se izrazi, otkrije i podijeli svoju osobnost. Kada je glazba u kombinaciji s učenjem teorije glazbe i vježbanjem nekog instrumenta, postaje važan čimbenik razvoja i unapređenja djetetova samopoštovanja.

Pjevanje i sviranje instrumenta omogućuju djetetu da doživi uspjeh, a nastupi pred publikom uče ga važnim životnim vještinama - svladavanju stresa i pobjeđivanju treme.

Radi poboljšanja zdravlja i unapređenja kvalitete života, razvila se još jedna moćna medicinska disciplina - glazboterapija. Upotreba glazbe u strukturiranoj formi koja je prethodno pomno isplanirana i bazirana na kliničkim procjenama vrlo je učinkovita.

Ako vaše dijete ima razvojne poteškoće, govorne smetnje, kratkotrajnu pozornost, odstupanja u ponašanju i razvoju motoričkih vještina ili pak želite povećati kvalitetu njegovih postojećih sposobnosti, glazboterapija je dobar izbor.

6.3. Zadaci glazbenog odgoja

Sva su djeca sposobna za glazbene aktivnosti, a po svojim sposobnostima i sklonostima međusobno se razlikuju. Zapažamo razlike u sluhu, osjećaju za ritam, glazbenom pamćenju, u sposobnostima zapažanja i reagiranja, u stvaralačkim sposobnostima i interesima za pojedinu vrstu glazbe stoga je potrebno upoznati i zadatke glazbenog odgoja za predškolsku djecu, da možemo pravilno, prema razvijenim mogućnostima djeteta, usmjeravati odgojni utjecaj.

Prvi i osnovni zadatak roditelja i odgajatelja jest razvijati interes za glazbu i želju djece da sudjeluju u raznim glazbenim zanimanjima – da pjevaju, slušaju glazbu, sviraju i plešu, izvode pokrete uz glazbu.

Stvaranje interesa za glazbu zavisi o izboru glazbe, koja mora biti svojim sadržajem i izražajnim sredstvima pristupačna djetetu. Prema tome, važan je izbor pjesme koju želimo da dijete pjeva, kao i glazbe koju će slušati, bila ona vokalna ili instrumentalna. Izborom vrijednih i djeci pristupačnih glazbenih djela treba utjecati na razvoj dobrog ukusa.

Prema mogućnostima, potrebno je djeci osigurati sredstva za razvoj njihovih stvaralačkih sposobnosti. To možemo ostvariti ako za djecu znamo odabrati vrijednu glazbu za pjevanje i slušanje, ako osiguramo sredstva za sviranje, da ih potičemo i učimo pjevati pjesmice, zatim slušanje glazbe i da im pružimo mogućnosti izvođenja slobodnih i određenih pokreta. Vrlo je bitno da i odgojitelj sam voli glazbu i služi djeci u čitavom odnosu prema njoj i kao dobar primjer.

Uz stvarno upoznavanje glazbenih djela potrebno je s djecom povesti kratke razgovore o tome što su doživjeli, što su čuli, kako im se svidjelo glazbeno djelo, objasniti im nepoznate stvari, pokazivati crteže, poticati ih na glazbene aktivnosti i pružiti im mogućnost da doživljaj glazbe likovno prenesu na crtež.

Djecu je potrebno povremeno odvesti i na koju glazbenu priredbu. Sudjelovanje na glazbenim priredbama ima veliko odgojno značenje.

ZAKLJUČAK

„Muzika je umjetnost koja tonovima odražava čovječje osjećaje, misli i doživljaje“. (Manasteriotti, 1971:7) Ljubav prema umjetnosti treba usađivati djeci već od samog rođenja.

„Znanosti su dokazale da su rezultati odgojnog rada s djecom utoliko veći ukoliko se taj rad zasniva na njihovim emocijama, čuvstvima ugone i radosti. Radosno raspoloženje potiče dijete na aktivnost, budi njegov interes, radoznalost i želju da upozna osobe i predmete svog interesa, a olakšava mu izvođenje onih radnji koje su za njih teže“. (Manasteriotti, 1981:1)

Istraživanje je pokazalo da se razvijanjem glazbenih sposobnosti kod djeteta razvija sluh, vid, verbalno izražavanje, empatija, sposobnost čitanja, socijalna prilagodljivost, itd. Djeca koja su u predškolskom uzrastu neprekidno okružena glazbenim aktivnostima pokazala su brže i uspješnije svladavanje problema u igrama. Pravilan odabir glazbenih pjesama pomoći će djeci lakše učenje slogova, prepoznavanje samoglasnika, lakšu podjelu riječi na slogove i svladavanje početnog čitanja i pisanja. Stoga, glazbom ne razvijamo samo osjećaj za nju, već i mnoštvo drugih predispozicija koje će pomoći djetetu da se što bolje i uspješnije pripremi za život.

Primjerima glazbenih aktivnosti želio se potaknuti dječji interes za glazbu, ali istovremeno i razumijevanje sebe i drugoga. Glazbenim aktivnostima ne obraćamo pažnju isključivo na glazbu, već želimo kod djece vježbati strpljenje i koncentraciju, poticati motoriku te vježbati umne sposobnosti.

Svaka odgojiteljica trebala bi usađivati djetetu radost i ljubav prema glazbi. Kroz mnoštvo poticajnih primjera zajedno s djecom treba otkrivati taj čarobni svijet tonova, mašte, plesa, neistraženih zvukova. U svakom trenutku trebala bi osjećati koliko je glazba važna za djetetov razvoj. Kako bi dijete izraslo u kompletnu osobu, odgojitelj ima važnu ulogu u odgoju koju ukoliko svjesno, ali i dovoljno kompetentno obavlja, osposobljava dijete za cijeli život.

„Glazba je... ljepota, čarolija, uživanje, osjećaj, ljubav, duhovni život, moć, snaga, inspiracija, sloboda, umijeće, svemir, pokret, igra, ODGOJ, ... i još više, mnogo više. Glazba je sve ono što se ne može izreći, a živi u čovjeku i izvan njega“. (Sam, 1998:6)

7. LITERATURA

Belajec, S. (2014). *Utjecaj glazbe na dječji razvoj*. Dostupno na:

<http://www.roditelji.hr/obitelj/zdravlje/utjecaj-glazbe-na-djecji-razvoj/> [14.8.2017]

Breitenfeld, D.; Majsec, V., V. (2011). *Muzikoterapija : Pomozimo si glazbom*. Zagreb: Music play.

Čudina–Obradović, M. (1990). *Nadarenost : razumijevanje, prepoznavanje, razvijanje*. Zagreb: Školska knjiga.

Gospodnetić. H. (2011). *Metodika glazbene kulture za rad u dječjim vrtićima*. Zagreb: Skripta za studente predškolskog odgoja Učiteljskog fakulteta u Zagrebu, Čakovcu i Petrinji.

Gospodnetić, H. i Spiller, F. (2002) *Dječje igre s pjevanjem: uz pratnju klavira i/ili gitare*. Zagreb, Edicije Spiller

Hallam S. (2003). „Moć glazbe“. *Istraživanje i analiza vrijednosti glazbe*. Dostupno na: http://www.zamp.hr/uploads/documents/korisnici/ZAMP_brosura_Moc_glazbe.pdf [8.8.2017]

Makjanić, V. i Završki J. (1973). *Glazbeni odgoj u I, II, i III razredu osnovne škole : Priručnik za nastavnike*. Zagreb: Školska knjiga.

Manasteriotti, V. (1971). *Muzički odgoj na početnom stupnju, Methodske upute za odgajatelje i nastavnike razredne nastave*. Zagreb: Školska knjiga.

Manasteriotti, V. (1981). *Prvi susreti djeteta s muzikom, Priručnik za roditelje i sestre odgajateljice u dječjim jaslicama*. Zagreb: Školska knjiga.

Manasteriotti, V. (1979). *Zbornik pjesama i igara za djecu, Priručnik muzičkog odgoja*. Zagreb: Školska knjiga.

Milinoić M. (2015). *Glazbene igre s pjevanjem. Artos / časopis za znanost, umjetnost i kulturu*. Dostupno na: <http://www.uaos.unios.hr/artos/index.php/hr/eseji-3/milinovic-m-glazbene-igre-s-pjevanjem> [2.8.2017]

Mirković-Radoš, K. (1983). *Psihologija muzičkih sposobnosti*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.

Njirić, N. (2001). *Put do glazbe*. Zagreb: Školska knjiga.

Rakijaš, B. (1971). *Muzički odgoj djeteta : Priručnik za nastavnike*. Zagreb: Školska knjiga.

Sam, R. (1998). *Glazbeni doživljaj u odgoju djeteta*. Rijeka: Glosa, d.o.o..

Suzuki, S. (2002). *Odgoj s ljubavlju : glazbom do neslućenih sposobnosti*. Zagreb: Centar za glazbenu poduku.

Šmit, B., M. (2001). *Glazbom do govora*. Zagreb: Naklada Haid.

Tomerlin, V. (1969). *Dječje muzičko stvaralaštvo : Priručnik za učitelje i nastavnike muzičkog odgoja*. zagreb: Školska knjiga.

Zajčić, M. (2016). *Uloga odgojitelja u kreiranju glazbenog konteksta*. Dostupno na: http://www.djecjivrtic-ivanic.hr/documents/za-roditelje/pedagoski-i-psiholoski-kutic/Uloga_odgojitelja_u_kreiranju_glazbenog_konteksta.pdf [10.8.2017]

MREŽNE STRANICE

www.savjetnica.com/znacenje-glazbenog-odgoja-za-svestrani-odgoj-djeteta/ [11.8.2017]

<http://www.vrtic-bjelovar.hr/our-events/glazbeni-razvoj-djeteta/> [2.8.2017]

8. AUTOBIOGRAFIJA

Zovem se Dora Valter, rođena sam 15. rujna 1995. godine u Zagrebu, u Hrvatskoj, gdje živim i danas s ocem i majkom. Završila sam Osnovnu školu Gustava Krkleca u Zagrebu, te „Žensku opću gimnaziju Družbe sestara milosrdnica s pravom javnosti“ u Zagrebu. Nakon završene četverogodišnje srednje škole (2014. godine) upisujem smjer „Rani i predškolski odgoj i obrazovanje“ na Učiteljskom Fakultetu, Sveučilište u Zagrebu, Odsjek u Petrinji, Izvanredni studij.

UČITELJSKI FAKULTET
RANI I PREDŠKOLSKI ODGOJ I OBRAZOVANJE

Petrinja

Dora Valter

IZJAVA O AUTORSTVU RADA I JAVNOJ OBJAVI RADA

Izjavljujem da sam završni rad pod nazivom

„Utjecaj glazbenih aktivnosti u vrtiću na razvoj kasnijeg glazbenog interesa kod djeteta“

izradila samostalno te sam suglasna o javnoj objavi rada.

Svi dijelovi rada koji su u radu citirani ili se temelje na drugim izvorima, bilo da su u pitanju knjige, znanstveni ili stručni članci, Internet stranice, zakoni i sl. u radu su jasno označeni kao takvi te adekvatno navedeni u popisu literature.

U Petrinji 18. rujna 2017.